

Van Vechele tot Veghel.

Periodiek van de Heemkundekring Vehchele
ISBN: 0168-114 - 8de jaargang - nummer 88-1 - januari 1988.
Aangesloten bij de Stichting Brabants Heem. Oplage 175

Namen en adressen van bestuursleden van de vereniging:

Voorzitter: G. Lit, Haviksdonk 31, tel. 66739
(coörd.werkgroep boerderijen)

Sekretaris: Mevrouw J. van Boxmeer - van Asseldonk,
Leinserondweg 12, tel. 64427.

Penningmeester: P.J.J.M. van de Weijenberg, Kievitdonk 8
tel. 62950 (coörd. werkgroep geschiedenis)

Lid: L.P.J.J. van den Bogaert, Venkellaar 9, tel. 64641 ^{werk=7222}
(redaktie kroniek; coörd. werkgroep archeologie)

Lid: J.J. Pos, Kievitdonk 46, tel. 67953 (coörd. werkgroep
dialekt en folklore)

Deze kroniek wordt gratis aan de leden van de
Heemkundekring toegezonden. Eventueel extra exemplaren zijn
- zolang de voorraad strekt - tegen betaling van f 2,50
verkrijgbaar bij de penningmeester.

Geachte Lezer,

Voor U ligt de eerste editie van de reeks kronieken, die wij
in 1988 hopen U te kunnen aanbieden.

Hoe wij in 1988 leven en met elkaar omgaan is terug te vinden
in de dagbladen en ook de andere media voorzien ons rijkelijk
van informatie daarover. Aan de generatie na ons de niet be-
nijdenswaardige opdracht daarin streng te selecteren om zo de
karakteristieken van deze tijd aan een goede geschiedschrij-
ving te kunnen toevoegen.

Wij trachten, door het raadplegen van archieven en andere
bronnen zicht te verkrijgen hoe onze voorouders hebben geleefd

om vandaar uit te trachten lijnen door te trekken naar onze tijd. Uiteindelijk is ons doen en laten sterk bepaald door onze afkomst en kultuur.

Een aantal van onze leden, dat min of meer aan deze geschiedvorsching is verknocht, laat U daarvan middels dit blad kennis nemen.

Praktisch elke Heemkundekring in Noord-Brabant kan op dergelijke onmisbare krachten steunen. Met enkele van deze kringen hebben we een ruilabonnement; de kronieken van die kringen liggen voor U ter inzage in de Heemkamer.

In dit voorjaarsnummer zijn de volgende artikelen opgenomen:

M.van Asseldonk
pag. 88-03

De Helondse cijnsregisters en de balkcijns. Dat men niet alleen vandaag de dag zich in allerlei bochten wringt om de tering naar de nering te zetten moge blijken uit dit artikel. Reeds in de vroege middeleeuwen werd, weliswaar zonder blauwe enveloppe, de goegemeente uitgenodigd de nodige pecunia aan de Heer beschikbaar te stellen.

R.van Vreeswijk
pag. 88-15

Gebruiken bij de geboorte van 'n kind rond 1900. Alhoewel reeds bijna een eeuw geleden, zal nog veel van wat in dit artikel staat vermeld worden herkend, al is het uit verhalen van vroeger.

G.Wonders
pag. 88-25

De windmolens in Veghel, 1299-1948. Een reactie van een attente lezer van het onlangs uitgegeven boekje met dezelfde naam en het wederwoord van de auteur zelf.

De Helmondse cijnsregisters en de balkcijns.

Ik heb me het hoofd gebroken over de preciese rechts-historische betekenis van het woord 'balkcijns', maar kwam er niet helemaal uit.

Het woord is regelmatig vermeld in het rechterlijk archief van Veghel.

Zo moeten op 19 december 1533 (R26) Jan en Wautger van Bynderen een balkcijns van vier stuivers betalen uit de Hamse hoef aan de nageburen van Veghel.

Op 20 mei 1661 (R53) betalen de erfgenamen van Antonis Hendrick Jacobs een ballinck chyns van 1 stuiver uit een gedeelte van een bunder in de Heyse bunders te Veghel.

Ook in het cijnsregister betreffende Veghel van de Heer van Helmond staat het woord vermeld:

Minstens vanaf 1406 betalen de nageburen van Veghel een bedrag van 5 nieuwe ponden aan de Heer van Helmond als ballinck chyns (1621), of ballingh chijns (1714) voor bona de werden, of weerde (1714).

Bona de weerde kan vertaald worden met: recht van weerschap.

(Vanaf 1643 staat er: 5 ponden et vinum, welke laatste term mij onduidelijk is.)

Ferdinand Smulders had de term weerschap, of waarschap alleen gevonden in Veghel en Erp. Hij verklaart het woord als: een gewaarborgd recht op gemeynt. (Brabants Heem, 1961, blz 14)

Een acte uit 1591 uit Veghel verklaart verder:

Schepenen en gezworenen van Veghel, met toestemming van twee naast ge-erfde nageburen verlenen aan iemand die weerschap om te mogen timmeren aent Bueckelaar op zijn erfenisse, om hiervan een woonplaats te maken, gunnende hem onser gemeynte te mogen gebruycken in weyden, torven en andersins, ende met ons scheieten ende genieten. (= betalen en profiteren)

Een buitendorpse persoon, die nog niet gerechtigd was in de

Veghelse gemeynt, wilde dus op zijn land in Veghel eenhuis bouwen en volledig gerechtigd worden in de gemeynt, waarvoor hem het weerschap verleend werd.

Het recht van weerschap was verbonden met de vestiging van een nieuwe hoeve in Veghel. Vermoedelijk kon men ook rechten in de gemeynt aankopen, zonder dat men zich in het betreffende dorp vestigde. Iets dergelijks zien we bijvoorbeeld gebeuren omstreeks 1590 met de Heihoef, een hoeve gelegen binnen de gemeentegrenzen van Veghel, aan de grens met Lieshout.

De toenmalige eigenaar Jasper van Hetsrode, die enige tijd in Helmond woonde en internationale handelszaken deed, kocht voor de Heihoef rechten aan op de gemeynt van Lieshout, zodat de schapen van de Heihoef ook in Lieshoutse gemeynt mochten grazen en dergelijke. Dit met de bepaling dat de schepenen en naburen van Lieshout deze rechten tegen terugbetaling van het bedrag te allen tijden weer ongedaan konden maken. Hier is geen sprake van een weerschap, ook moest er voor het recht van gebruik van Lieshoutse gemeynt geen jaarlijks balkcijs betaald worden, maar slechts een eenmalig (aflosbaar) bedrag.

Meuwese in 'Veghel in de loop der tijden' (blz. 16) wijst op handvest van Hertogin Johanna uit 1379 betreffende het gebruik van de Veghelse gemeynt. Een bepaling uit dit handvest luidde:

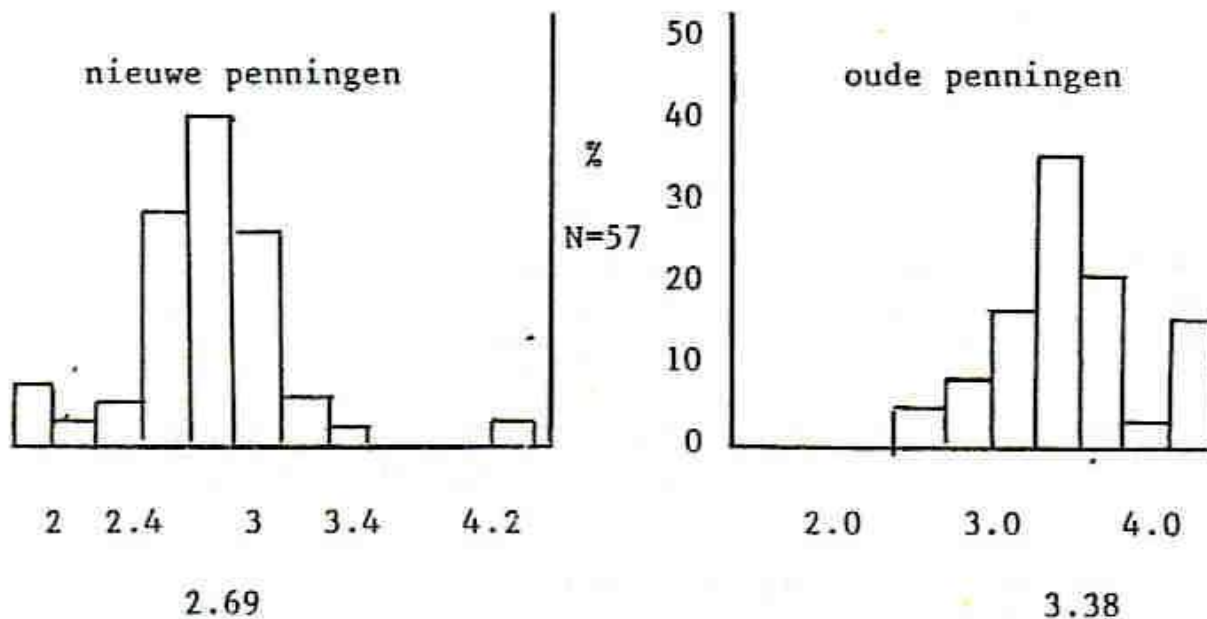
Als er op ongeweerde hofsteden zitten - ongeweerd of ongewaert waren de hofsteden die niet het recht gaven om de gemeynt te gebruiken - dan konden de gezworenen hen keren van de gemeynt, of zij moesten de last (dit is het inleggeld) betalen, waarop de gezworenen met de meerderheid van schepenen hen getaxeerd hadden.

Dat de last een inleggeld was, is een foutieve interpretatie van Meuwese. Uit de boven aangehaalde akten blijkt duidelijk, dat er een jaalijkse last, de balkcijs, opgelegd werd (al dan niet samen met een eenmalig inleggeld).

De balkcijs die uit sommige Veghelse goederen aan de naburen betaald moest worden is hiermee wel afdoende verklaard. Het lijkt wel vreemd, dat de naburen voor het recht van weerschap ook een jaarlijks bedrag aan de Heer van Helmond moesten betalen.

Als we alle aan de Heer te betalen Veghelse cijzen optellen en omrekenen in ponden, komen we tot de volgende bedragen:

Bij dit omrekenen werden de bedragen vaak afgerond. De statistische verdeling bij de omrekening was als volgt:

(x 17de eeuwse penning)

(x 17de eeuwse penning)

Uit de verdeling volgt:

1 oude penning = 3,38 17de eeuwse penning ($\pm 10\%$)

1 nieuwe penning = 2,69 17de eeuwse penning ($\pm 10\%$)

In de praktijk rekende men indertijd met breuken, zodat:

1 oude penning = $10/3$ x 17de eeuwse penn (omgerekend:

1 oud pond = $2\frac{1}{2}$ gulden)

1 nieuwe penning = $8/3$ x 17de eeuwse penning (omgerekend

1 nieuw pond = 2 gulden

Zodat: 1 nieuwe penning = 0,8 oude penning.

Brabants geld:

Bij de vermelding van de cijns die door de Veghelse nageburen uit hun gemeynt betaald moesten worden wordt het bedrag in de verschillende registers in oude, en in Leuvense ponden gegeven.

Dit was te verwachten. Vóór 1314 behoorden de Helmondse cijnsen immers nog toe aan de Hertog van Brabant. Vóór 1200 heet-

ten die Hertogen nog gewoon Graven van Leuven. De eerste penningen werden in Brabant in naam van de Graven van Leuven geslagen en hadden een gewicht van 0,7 tot 0,9 gram. Dit waren de oude, of Leuvense penningen (ponden), die in het Helmondse cijnsregister vermeld worden.

Hierbij moeten we in gedachten houden, dat ponden en schellingen nooit echt geslagen werden in die tijd, het waren rekeneenheden. 1 Pond was en andere, kortere manier om 240 penningen aan te duiden. Met 1 schelling duidde men 12 penningen aan. De eerste echte munt met een waarde van 1 schelling oftewel 12 penningen werd niet schelling, maar groot genoemd. Een groot had dus een waarde van 1 schelling.

Als men zich in de geschiedenis van het geld verdiept lijkt de situatie op het eerste gezicht gekompliceerder dan hier geschetst wordt. Immers, in de loop van de 13de eeuw gingen Brabantse steden als Brussel, Antwerpen en ook Leuven hun eigen stedelijke penningen slaan.

Maar we kunnen wel vergeten dat de Hertog cijnsen hief in die stedelijke munten. Daarvoor was het belang, dat hij had bij het in omloop brengen van eigen geld veel te groot. Het was voor hem een belangrijke bron van inkomsten vanwege de zogenaamde sleischat, een belasting op de hoeveelheid verwerkt edelmetaal, die de muntmeesters moesten betalen. Door hun expansiepolitiek hadden de Hertogen die (en andere) inkomsten heel hard nodig. Hertog Jan I (1269-1294) verbood daarom zelfs de stedelijke aanmuntingen helemaal.

Uit teruggevonden middeleeuwse muntschatten blijkt, dat de Hertog omstreeks 1250 een nieuwe, lichtere penning van \pm 0,6 gram introduceerde. Penningen werden indertijd gewaardeerd naar hun gewicht aan verwerkt zilver en deze nieuwe lichte penning had dus in het betalingsverkeer al snel minder waarde.

We kunnen die nieuwe penning gelijk stellen met de nieuwe penning die in de Helmondse cijnsregisters vermeld wordt en die een waarde had van 0,8 maal de oude penning.

Een groot komt op de ruim 300 bedragen maar 3 keer voor in de Veghelse cijnsen. De groten werden pas sinds 1299

geslagen en konden alleen in het Helmondse cijnsregister belanden via gronduitgiften, gedaan tussen 1299 en 1314, een periode van slechts 15 jaar.

In 1314 gingen de cijnzen van de Hertog over aan de Heer van Helmond en de cijnzen van gronduitgiften gedaan na 1314 kwamen weer toe aan de Hertog, die daarvoor een nieuw cijnsregister opende. Na 1314 werden er in de Helmondse cijnsregisters geen bedragen meer toegevoegd. Alle Helmondse cijnzen hebben betrekking op gronduitgiften vóór 1314.

Het begin van de cijnsheffingen:

Hoewel alles wat over het begin van de cijnsheffing gezegd kan worden nogal spekulatief is, wil ik bij deze een werkhypothese lanceren. De redenering is in wezen simpel:

Voor uitgegeven percelen werden in Veghel aan de Heer betaald:

- 4,47 oude ponden
- en - 6,21 nieuwe ponden (waarde gelijk aan 4,97 oude ponden).

We kunnen nu stellen, dat de nieuwe ponden betrekking hebben op uitgegeven percelen tussen 1250 en 1314, een periode van 64 jaar.

Als we nu veronderstellen, dat:

- de ontginningen in de 12de en 13de eeuw met een constant tempo verliepen,
- de percelen gemiddeld gelijk belast werden, (per oppervlakte-eenheid)
- en als men de nieuwe penningen voor hun gedevalueerde waarde corrigeert,

dan kunnen we berekenen, dat de oude penningen (ponden) betrekking hebben op een periode van ongeveer 55 tot 60 jaar, dus op de periode 1190-1250.

De veronderstelling, dat de ontginningen in de 12de en 13de eeuw met een constant tempo verliepen vindt steun in historische gegevens. Omstreeks het jaar 1000 vond er in onze contrèien plotseling een versnelde ontginning van woeste gronden plaats. De ontginningsgolf duurde ononderbroken voort tot ongeveer het jaar 1315, dan verandert het klimaat, er treedt

hongersnood op en de zwarte dood trekt door Europa, waardoor maar liefst \pm een derde van de bevolking binnen enkele jaren overlijdt (1348-1350).

Vanaf 1000 tot 1300 is er sprake van een gestage groei en een toenemende politieke belangstelling voor het overigens nog steeds erg arme en dunbevolkte gebied. Een factor van belang is de stichting van Den Bosch in 1185, en de zuigkracht van de stad kan het tempo van ontginningen wat gedrukt hebben. Deze factor verschuift de datum van het begin van de cijnsheffing eventueel wat naar latere datum.

We mogen concluderen, dat het begin van de cijnsheffing niet verder dan de 12de eeuw terug gaat.

De Hertog van Brabant zal de cijnzen in Veghel en andere Peel-landse dorpen verworven hebben toen hij in 1231 van Graaf Otto van Gelre het Graafschap Rode (St.Oedenrode) kocht, zoals al in 1203 door hun ouders was afgesproken. Dat de cijnzen in 1231 al bestonden is wel zeker. In 1231 moet de Hertog de cijnzen omgerekend hebben in het eigen Leuvens geld, want dat er al Leuvense penningen aan Otto van Gelre betaald werden is uitgesloten. Zo vriendelijk en behulpzaam voor elkaar waren de Graven van Gelre en Brabant (Leuven) nu ook weer niet, in tegendeel.

Omstreeks 1100 is het graafschap Rode, dat vermoedelijk een groot deel van de latere Meierij omvatte, in handen van Arnold, graaf van Rode. Door vijanden werd hij omschreven als een wrede tiran, door vrienden als een edel en lijsterrijk vorst der Rodenaren.

Arnold werd in 1125 vermoord en dat betekende het einde van een veelbelovend graafschap. Alles wijst er op, dat het graafschap Rode in de tweede helft van de 12de eeuw in handen van de graven van Gelre was geraakt.

Arnold, Graaf van Rode komt uit de geschiedenis naar voren als iemand met genoeg prestige om een begin gemaakt te kunnen hebben met het heffen van cijnzen op gronduitgiften, maar de datum (vóór 1125) lijkt wat aan de vroege kant.

Meer waarschijnlijk is de cijnsheffing ingevoerd door de graven van Gelre. Wanneer die precies het graafschap Rode verwierven is niet bekend. Voor het begin van de cijnsheffing veronderstellen we: 1170 \pm 30 jaar.

Het volgende grondschemata kan als werkhypothese dienen:

- voor 1170: gronduitgiften niet belast met een grondcijs. (allodiale en leengoederen?)
- 1170-1250: grondcijs in oude munten aan de Heer van Helmond.
- 1250-1314: grondcijs in nieuwe munten aan de Heer van Helmond.
- na 1314 : grondcijs aan de Hertog van Brabant. De Hertogelijke cijsregisters geven vaak de datum van uitgifte.

De Helmondse cijsregisters zijn moeilijk toegankelijk. Het Latijnse schrift is moeilijk leesbaar, doorspekt met afkortingen en doet door de vele (verbleekte) bijschrijvingen en doorhalingen chaotisch aan. Als men fotokopien van de microfilms laat maken is een integrale analyse per dorp mogelijk. Men kan de rentmeesters dan op de voet volgen in hun systematiek van veranderingen en omschrijven in nieuwe registers. In het bestek van dit artikel kan ik hier niet verder op ingaan.

Het resultaat geeft veel inzicht in de wordingsgeschiedenis van de Peellandse dorpen die cijsplichtig waren aan Helmond. (St.Oedenrode, Liempde, Son en Breugel, Lieshout, Stiphout, Aarle-Rixtel, Beek (en Herende), Bakel (en Milheze), Deurne (en Liessel), Vlierden, Lierop, Someren, Nuenen (en Gerwen, Wetten en Nederwetten), Tongelre, Erp, Veghel, Schijndel, Middeldrode en Helmond.

Misschien vormden het cijsboek van deze dorpen van oudsher een geheel, en vormden deze plaatsen het graafschap Rode?

Voor Veghel leidt de werkhypothese wel tot plausible resultaten. Het blijkt dat in de buurtschappen Straet, Havelte en Ham relatief heel weinig grond uitgegeven wordt na 1170. Deze oudste bewoningskernen waren toen al gevormd. Ook was er vermoedelijk op 2 geïsoleerde plaatsen al een aanzet tot gehuchtvorming: Zondveld en Mariaheide. De periode 1170-1250 laat een sterke groei zien van de gehuchten Middegaal, Beukelaar, Hamsfoert, Dorhout en Zijtaart, allemaal gelegen langs de Aa. Pas in de periode 1250-1314 zien we de drassige gronden langs de zijriviertjes ontgonnen worden: Langs de Biezenloop: Kreytenburg, Heylich, Biesen, Kempkes. En langs de Beekgraaf: Palsdonck.

Keren we, na dit wat lang uitgevallen uitstapje, terug naar

onze ballinckcijns en diens relatie met het gebruik van de gemeynt.

De gemeynt en de ballinck cijns:

De "lieden van de parochie van Vechele" kregen op 5 augustus 1310 van Hertog Jan II hun gemeynt. Ze moeten hiervoor een jaarlijkse bedrag van 7 Leuvense ponden betalen en een bedrag vooruit van 200 ponden.

Toen de Heer van Helmond in 1314 de Veghele cijnzen verwierf van de Hertog van Brabant, zat deze cijns voor de gemeynt er bij ingesloten.

(Niet bijvoorbeeld de cijns van de Veghelse windmolen, die na 1314, omstreeks 1340 gebouwd werd).

De pond was zoals gezegd een rekeneenheid. Bovendien werd de Leuvense oude penning in 1310 al ongeveer 60 jaar niet meer geslagen.

Omstreeks 1300 begon het goud en zilver schaars te worden. Men kon aan de vraag naar meer geld slechts voldoen door voortdurend oude munten om te smelten tot meer nieuwe en daarbij in die nieuwe munten minder goud of zilver te doen, dan in de oude. Hierdoor devalueerde het geld voortdurend.

Bij de vaststelling van de cijns voor de Veghelse gemeynt ging het om een relatief groot bedrag en hierdoor voelde de Hertog de behoefte om het bedrag in een vaste standaard te omschrijven, in dit geval de oude Leuvense penning. De nageburen van Veghel moesten een bedrag betalen in waarde gelijk aan 7 maal 240 oude Leuvense penningen.

Voor het recht van weerschap moesten 5 nieuwe ponden betaald worden. Dat nieuwe betekent, dat de balkcijns ontstaan is tussen 1250 en 1314.

Ook 5 pond is een groot bedrag, maar deze keer is het niet beschreven in een niet-devaluerende standaard. Dit wijst naar de periode ruim vóór 1314, toen de penningen nog niet zo devalueerden, kunnen we voorzichtig veronderstellen.

Het recht van weerschap, of gebruik van de gemeynt moet ook wel ouder zijn dan het eigendomsrecht van de gemeynt. Nadat de gemeynt in eigendom verkregen is, heeft het geen zin om ook nog eens de gebruiksrechten te geven, dat recht hoort daar vanzelf bij.

Het recht van weerschap lijkt zo een voorfase te zijn, voor het definitieve bezit van de gemeynt. Hierbij is het wel vreemd, dat de balkcijns, die met die voorfase ontstaan was, ook na het verkrijgen van de gemeynt in 1310 is blijven voortbestaan.

Ferdinand Smulders heeft er herhaaldelijk op gewezen, dat de grenzen van de gemeyntes niet zomaar uit de lucht kwamen vallen, zoals vaak (impliciet) aangenomen wordt. Met hem ben ik van mening, dat het ontstaan van die grenzen een gistingproces van eeuwen is geweest. Vooral na het jaar 1000 kwamen de versnelde ontginningen en het gebruik van het drieslagstelsel in de landbouw de woeste gronden onder meer druk te staan. Dit ging samen met een feodaal stelsel, waarin belangen van Hertog, leenmannen en nageburen en de macht die zij konden laten gelden, een rol speelden. Ook de kerk en de parochiegrenzen waren een factor van betekenis. Dit gistingproces zal per dorp een ander verloop hebben gehad, maar in het algemeen formaliseerde de Hertog omstreeks 1300 met de uitgiften van gemeyntes een aan de gang zijnde ontwikkeling en de Hertogen waren snugger genoeg om daar een financiële draai aan te geven, die hen goed uitkwam.

In dit proces heeft men de nageburen van Veghel en Erp in de tweede helft van de 13de eeuw voor hun recht op het gebruik van de gemeynt laten betalen, genoemd het recht van weerschap. Vermoedelijk tegelijkertijd kregen de nageburen het recht om een ballinckcijns te heffen op nieuw gestichte hoeven. Dat Veghel en Erp samen hierin genoemd worden, zal verband houden met het feit, dat Veghel en Erp in de late middeleeuwen samen één heerlijkheid vormden.

Toen de nageburen van Veghel en Erp in het begin van de 14de eeuw ieder afzonderlijk het volledige eigendomsrecht van hun gemeynt kregen, kwam daar nog eens een nieuwe cijns bovenop. Allicht kwamen deze bedragen uiteindelijk van de inwoners, de kleine man. Zo kregen de nageburen in 1379 het recht om gedeelten van de Veghelse gemeynt te verkopen. Van de opbrengst kon men de Hertogelijke cijnsen voldoen. Ook vóór 1379 werden natuurlijk al woeste gronden uitgegeven, maar daar haddende nageburen, hoewel ze het eigendomsrecht van die gronden gekregen hadden, nog niets over te zeggen. Dat gebeurde nog direct door de ambtenaren van de Hertog. In 1379 werd die macht verder gedecentraliseerd.

Tenslotte:

Hoe kwam de cijns voor het weerschap aan zijn naam **ballinck-** of **ballingh** cijns? Ferdinand Smulders wees er op (Brabants Heem 1960, blz. 114), dat de -ing uitgang als taalkundig relict naar personen wijst, zoals ook met de Merovingische -ingenheim namen het geval is. (En nog: zendeling, woesteling).

Als Veghelse voorbeelden geeft Smulders:

'n persoon genaamd: "die Grietinge"

"der Gryting velt" (1447)

de familie genoemd "die Vriesinghen" (1402)

(=die Vriese).

Zijn voorgeslacht genoemd "die Cnodingh" (=Knode).

En ook: "der Ballinck chijns" (BP 1239, fol. 239v), enz:

"die Ballinghove (BP 1201, fol. 149), of: "die Ballinxhove" (1428)

De **ballinck cijns** en de **ballingshove** kunnen dus teruggaan op een persoon, maar de vraag is: wie was die persoon?

Het Middelnederlands woordenboek geeft bij:

Ballinck = Balling, of Banneling, iemand die verbannen is.

Baliu = Baljuw, rechterlijke ambtenaar, die in een gebied namens de landsheer optreedt.

De mogelijkheid Banneling lijkt ontzinning, maar de mogelijkheid dat Ballingh cijns afgeleid is van Baljuw-cijns (en Ballinghove van Baljuw-hoeve) lijkt de moeite waard om verder onderzocht te worden.

Het ambtenarensysteem werd in Brabant ingevoerd door Hertog Jan I (1268-1294), in dezelfde periode als dat in Veghel Ballingh-cijns ontstaan lijkt te zijn.

De achterliggende gedachte was, dat Jan I kon regeren zonder de feodale hiërarchie in acht te nemen. Het systeem van leenmannen had teveel het gevaar in zich van machtsontbinding. Door het benoemen van loyale ambtenaren trok Jan I veel meer macht naar zich toe, maar hij werd hierin weer geremd door de opkomende macht van de steden, wat leidde tot de vorming van de Brabantse standenstaat.

In Vlaanderen, dat in dit geval model stond voor Brabant, heette deze hoge ambtenaren baljuws.

Bronnen:

Cijns-registers Helmond betreffende Veghel, boek 127, 128, 129, 130, 133, 163 en 164.

Voor "Bona de Werden" zie letter B en nummer 29 en 30.

Voor de gemeynt zie letter V (Vicini) en nr. 216.

Brabants Heem: 1961, blz. 14; 1960, blz. 60; 1955, blz. 2; 1960, blz. 114;

Cambridge Encyclopedie van de Archeologie, blz. 304 e.v.
Woordenboek Middelnederlands, Aula (Pijnenburg en van der Kleij.

Meuwese, Veghel in de loop der tijden, blz. 14-16.

Van Vechele tot Veghel, heemkundeblad Veghel: 1986-4 en 1987-1: De Heihoef.

W.Heesters: St.Oedenrode, zwerftocht door een boeiend verleden: blz. 48-53.

Rechterlijk archief Veghel: R26: 19-12-1553; R53: 20-5-1661.

Klinkende Munt, Geschiedenis van het geld in de Lage Landen.

